Euroopa Parlament
2024-2029

Kalanduskomisjon

2025/2011(INI)

22.04.2025

RAPORTI PROJEKT

tundlike liikide kaitset ja võõrliikide vastast võitlust edendavate ning kohalikule majandusele kasu toovate kalavarude majandamise lähenemisviiside kohta
(2025/2011(INI))

Kalanduskomisjon

Raportöör: André Rodrigues

SISUKORD

lk

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK.....3

SELETUSKIRI 7

LISA: ÜKSUSED VÕI ISIKUD, KELLELT RAPORTÖÖR SAI SISENDMATERJALI.....9

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

tundlike liikide kaitset ja võõrliikide vastast võitlust edendavate ning kohalikule majandusele kasu toovate kalavarude majandamise lähenemisviiside kohta (2025/2011(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 43,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrust (EL) nr 1380/2013 ühise kalanduspoliitika kohta[1],

– võttes arvesse nõukogu 20. novembri 2009. aasta määrust (EÜ) nr 1224/2009, millega luuakse ühenduse kontrollisüsteem ühise kalanduspoliitika eeskirjade järgimise tagamiseks[2],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2014. aasta määrust (EL) nr 1143/2014 looduslikku tasakaalu ohustavate võõrliikide sissetoomise ja levimise ennetamise ja ohjamise kohta[3] (invasiivsete võõrliikide määrus),

– võttes arvesse laevade ballastvee ja setete kontrolli ja käitlemise rahvusvahelist konventsiooni,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse kalanduskomisjoni raportit (A10-0000/2025),

A. arvestades, et EL on juba ammu tunnistanud säästva kalapüügi ja kalavarude majandamise tähtsust mere elurikkuse säilitamisel, tundlike liikide kaitsmisel, kohaliku majanduse toetamisel ning toiduga kindlustatuse tagamisel;

B. arvestades, et invasiivsed võõrliigid on üks elurikkuse kadumise põhjuseid, avaldavad negatiivset mõju kalandusele ja vesiviljelusele ning ökosüsteemi funktsioonidele ning võivad kahjustada inimeste tervist ja bioturvalisust;

C. arvestades, et EL on võtnud vastu meetmeid eesmärgiga kaardistada ja tõkestada invasiivsete võõrliikide levikut, eelkõige invasiivsete võõrliikide määruse, millega kehtestatakse liidu jaoks probleemsete liikide nimekiri ning jõustatakse kontrollimeetmed;

D. arvestades, et Euroopa võõrliikide teabevõrgustik (EASIN) jälgib praegu eri keskkondades 12 423 võõrliiki, millest 1 440 (11,6 %) on mereliigid; arvestades, et 2019. aasta seisuga on invasiivsete võõrliikide surve all 53 % Euroopa rannikualadest, sealjuures esinevad märkimisväärsed piirkondlikud erinevused – Läänemeres 33 %, Mustas meres 100 %, Vahemeres 98 % ja Atlandi ookeani kirdeosas 25 %;

[1] ELT L 354, 28.12.2013, lk 22, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1380/oj.
[2] ELT L 343, 22.12.2009, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2009/1224/oj.
[3] ELT L 317, 4.11.2014, lk 35, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2014/1143/oj.

E. arvestades, et kliimamuutused, eriti ookeanide soojenemine, ning kaupade ja inimeste suurenenud liikumine on invasiivsete võõrliikide sissetoomise põhitegurid ning võivad suurendada nende mõju tundlikele liikidele, ökosüsteemidele ja seega ka püügitegevusele;

F. arvestades, et invasiivsete võõrliikide vastu võitlemine nõuab ka tugevat rahvusvahelist tegevust; arvestades, et bioloogilise mitmekesisuse konventsioonis tunnistatakse, et invasiivsed võõrliigid on valdkondadevaheline probleem, ning Kunmingi-Montréali üleilmse elurikkuse raamistiku eesmärk on vähendada invasiivsete võõrliikide sissetoomist ja levikut 2030. aastaks vähemalt 50 %;

Tundlikud liigid: ookeanide vastupanuvõime näitajad

1. rõhutab tundlike liikide ainulaadset rolli mereökosüsteemide seisundi näitajana ning nende kaitsest ja säilitamisest tulenevat keskkonnaalast, majanduslikku ja sotsiaalset kasu;

2. nõuab tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid edendaksid kalavarude majandamise lähenemisviise, millega seatakse esikohale tundlike liikide kaitse, sealhulgas rakendades nõuetekohaselt ELi eesmärke seoses merekaitsealadega ja tugevdades kriitilise tähtsusega elupaikade kaitset;

3. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kasutama täielikult ära ühise kalanduspoliitika vahendeid, eelkõige tehnilisi meetmeid, et tegeleda kalanduse vastastikmõjuga ja tõhustada tundlike liikide kaitset;

4. tuletab meelde, kui tähtsad on kalanduspoliitika raames kogutud andmed, mis aitavad kindlaks teha kalanduse mõju tundlikele liikidele;

5. rõhutab, kui oluline on tugevdada tundlike liikide kaitset ja taastamist kõigis asjakohastes seadusandlikes ettepanekutes, mis ulatuvad otseselt ühise kalanduspoliitikaga seotud ettepanekutest kaugemale;

Invasiivsed võõrliigid: oht meie ookeanile ja majandusele

6. rõhutab, et invasiivsed võõrliigid ohustavad kalandust ja vesiviljelust, kohalikku mere elurikkust ja ökosüsteeme, mõjutades seega kalurite ja rannikukogukondade sissetulekut;

7. tuletab meelde, et ELis on rangelt reguleeritud 88 invasiivset võõrliiki, sealhulgas 47 loomaliiki ja 41 taimeliiki, mis on liidu jaoks probleemsed;

8. peab kahetsusväärseks, et praeguses liidu jaoks probleemsete liikide nimekirjas ei ole invasiivsete võõrliikide ohtu ELi kalandusele, vesiviljelusele ja merekeskkonnale täielikult arvesse võetud – praegu on nimekirja kantud vaid kaks mereliiki (*Plotosus lineatus* ja *Rugulopteryx okamurae*); nõuab selle täiustamist ajakohastatud teaduslike nõuannete ja riskianalüüside alusel;

9. peab spetsiaalsete meres elavate invasiivsete võõrliikide seireprogrammide puudust kahetsusväärseks ning nõuab paremaid seiremeetodeid ja näitajate ühtlustamist kogu ELis ning suuremat tehnilist ja rahalist toetust;

10. soovitab kehtestada künnise määramise metoodika ja väärtused kõigi Euroopa merepiirkondade ja allpiirkondade jaoks, võttes arvesse mõju kalandusele, liikumisteede hallatavust ning vajadust rakendada ballastvee käitlemise konventsiooni ja kohaldada suuniseid laevakere veeorganismidega kattumise kohta;

11. rõhutab võimalikke seoseid maismaa- ja mageveeökosüsteemidesse ning ookeanidesse ja meredesse sissetoodud invasiivsete võõrliikide vahel ning nende mõju kalandusele ja vesiviljelusele; kutsub komisjoni üles töötama välja selle probleemiga tegelemise tervikliku strateegia;

12. toonitab, et terviklik, ennetav ja mitmesuunaline liikumisteede põhine haldusmeetod on meres elavate võõrliikide tõhusaks tõrjumiseks täielik prioriteet; julgustab liikmesriike suurendama tulevikuseire ja uudsete meetodite, nagu keskkonna DNA, tehisintellekt ja automaatne seire, samuti kalurite, rannikukogukondade ja kodanikuteaduse kasutamist uute, esilekerkivate ning kalanduse ja vesiviljeluse jaoks ohtlike suure riskiga invasiivsete võõrliikide prioriseerimise vahenditena;

13. kutsub liikmesriike üles tugevdama teabevahetust, kooskõlastamist ja koostööd, et rakendada kiirreageerimismeetmeid meres elavate invasiivsete võõrliikide varaseks avastamiseks ja kiireks likvideerimiseks ning juba laialt levinud liikide ohjamiseks;

14. rõhutab, et eelkõige on tulipunkt Vahemeri, kus leidub rohkem invasiivseid võõrliike kui üheski teises maailma meres, ning sellel on märkimisväärne mõju kalandus- ja vesiviljelussektorile ja seega nõuab see erilist tähelepanu;

15. toonitab EASINi teavitussüsteemi tähtsust, eelkõige uutest avastustest, likvideerimismeetmetest ja ametliku kontrolliga seotud avastustest õigeaegse ning tervikliku teatamise seisukohast; nõuab tungivalt, et liikmesriigid täiustaksid süsteemi, esitades lisateavet, eriti andmeid leviku kohta, eelkõige kaluritelt saadud teabe abil;

16. tuletab meelde invasiivsete võõrliikide rahvusvahelist mõõdet ning teeb ettepaneku, et EL tugevdaks bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni ja Kunmingi-Montréali üleilmse elurikkuse raamistiku raames oma tegevust selles valdkonnas piirkondlike kalandusorganisatsioonide kaudu ning kutsub ELi üles tõhustama teadmiste jagamist ja vastastikuseid õpivahetusi teiste riikidega;

Rannikukogukondade võimalused ja probleemid

17. rõhutab, et invasiivsetel võõrliikidel on märkimisväärne negatiivne mõju kalandusele, vesiviljelusele, rannikukogukondadele ja muule majandustegevusele; leiab, et uute sissetungide tõhusaks ennetamiseks ja edukate leevendusmeetmete rakendamiseks on äärmiselt oluline arvestada nende laiemaid sotsiaalseid, majanduslikke ja kultuurilisi tagajärgi, mis ulatuvad elurikkuse kadumisest ja ökosüsteemidele avalduvast mõjust kaugemale;

18. nõuab teadlikkuse suurendamise kampaaniate väljatöötamist, et teavitada ja kaasata kalureid, kalandussektori sidusrühmi ning avalikkust seoses invasiivsete võõrliikide sissetoomise, avastamise ja mõjuga;

19. nõuab rahalist toetust mereökosüsteemide kaitsmiseks ja tundlike liikide säilitamiseks, samuti teabe-, seire- ja varajase hoiatamise süsteemide jaoks piirkondlikul, riiklikul ning ELi tasandil, arvestades nende positiivset mõju nii kalandusele kui ka elurikkuse säilitamisele;

20. tuletab komisjonile meelde, et äärepoolseimad piirkonnad on tundlikele mereliikidele olulised turvalised kohad, kuid samas väga haavatavad invasiivsete võõrliikide suhtes; nõuab nende tundlike liikide kaitsmise tähtsuse tunnistamist ja võitlust invasiivsete võõrliikide vastu nendes piirkondades ning rõhutab säästva ökoturismi potentsiaali mereökosüsteemide kaitsmise vahendina, mis ühtlasi toob otsest kasu kalandus- ja vesiviljelussektorile;

°

° °

21. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile.

SELETUSKIRI

Käesolevas raportis käsitletakse olulisi ja omavahel seotud probleeme, mis seonduvad tundlike mereliikide kaitsmisega, invasiivsete võõrliikide kasvava ohu vastu võitlemisega ning selle tagamisega, et need jõupingutused edendaksid kohaliku majanduse arengut, eelkõige kalandus- ja vesiviljelussektoris.

Tunnustades Euroopa Liidu pikaajalist pühendumust säästvale kalavarude majandamisele ja rolli mere elurikkuse säilitamisel, ohualdiste liikide kaitsmisel, rannikukogukondade toetamisel ja toiduga kindlustatuse tagamisel, märgitakse ka, et meres elavate invasiivsete võõrliikide esinemise ja ohtude kohta ELis ja liikmesriikides on tunduvalt vähem andmeid kui invasiivsete võõrliikide esinemise kohta muudes ökosüsteemides.

Raportis rõhutatakse, et tundlikel liikidel on tähtis rolli mereökosüsteemi tervise põhinäitajatena ning et nende kaitsmisel on suur keskkonnaalane, majanduslik ja sotsiaalne väärtus. Selles nõutakse tungivalt, et komisjon ja liikmesriigid seaksid nende kaitse esikohale, kasutades selleks töökindlat lähenemisviisi kalavarude majandamisele, rakendades täielikult merekaitsealasid ning tugevdades kriitilise tähtsusega elupaikade kaitset.

Samuti rõhutatakse raportis, et ühise kalanduspoliitika (ÜKP) raames olemasolevaid vahendeid tuleb täielikult ära kasutada – eelkõige tehniliste meetmete määrust, et leevendada kalanduse vastastikmõju tundlike liikidega. Rõhutatakse ÜKP raames kogutud andmete tähtsust kalanduse mõju täpseks hindamiseks ning kutsutakse üles arvestama tundlike liikide kaitset ja taastamist kõikides asjakohastes seadusandlikes ettepanekutes.

Raportis tunnustatakse küll praegust liidu jaoks probleemsete invasiivsete võõrliikide nimekirja, kuid väljendatakse kahetsust, et see nimekiri ei kajasta piisavalt rahvusvahelistest võõrliikidest tulenevat märkimisväärset ohtu ELi merekeskkonnale, ning nõutakse selle kiiret täiendamist, tuginedes uusimatele teaduslikele tõenditele ja riskianalüüsidele.

Raportis rõhutatakse ka konkreetsete meres elavate invasiivsete võõrliikide seireprogrammide puudust ning pooldatakse tõhustatud seiremeetodeid ja näitajate ühtlustamist kogu ELis. Selles soovitatakse välja töötada künnise määramise metoodika ja väärtused kõigi Euroopa merepiirkondade jaoks, võttes arvesse liikumisteede hallatavust ning ballastvee konventsiooni tõhusat jõustamist.

Raportis rõhutatakse ka kliimamuutuste ja suurenenud globaalse liikumise kasvavat tähtsust invasiivsete võõrliikide sissetoomise ja leviku seisukohast. See suurendab võõrliikide mõju tundlikele liikidele ja ökosüsteemidele, millel on otsesed tagajärjed kalapüügile.

Viimasena tunnistatakse selles ka invasiivsete võõrliikide rahvusvahelist mõõdet ning ELi kohustust bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni ja Kunmingi-Montréali üleilmse elurikkuse raamistiku raames.

Viimases osas keskendutakse võimalustele ja probleemidele rannikukogukondade hüvanguks. Selles rõhutatakse, et rahvusvahelised võõrliigid ei kahjusta mitte ainult elurikkust, vaid ka kalandust, vesiviljelust ja muud majanduslikku, sotsiaalset ja kultuurilist tegevust. Rõhutatakse, et on vaja põhjalikult mõista invasiivsete võõrliikide mõju majandusele, ökosüsteemiteenustele ja elurikkusele, et tõhusalt ennetada uusi sissetunge ja rakendada leevendusmeetmeid.

Selles nõutakse kaluritele, üldsusele ja sidusrühmadele mõeldud teadlikkuse suurendamise kampaaniate väljatöötamist, et parandada arusaamist invasiivsete võõrliikide sissetoomise, avastamise ja mõju kohta, ning pooldatakse rahalist toetust mereökosüsteemide ja tundlike liikide kaitseks, samuti piirkondlikke, riiklikke ja Euroopa teabe-, seire- ja varajase hoiatamise süsteeme, tunnistades nende kahekordset kasu elurikkuse säilitamise ja kalanduse jaoks.

Raportis tunnistatakse, et äärepoolseimad piirkonnad on invasiivsete võõrliikide suhtes eriti haavatavad ja tundlikel liikidel on nende merekeskkonnas suur tähtsus. Kutsutakse üles tunnistama, et neis piirkondades on tähtis tegeleda mõlema probleemiga, ning rõhutatakse säästva ökoturismi potentsiaali mere ökosüsteemide säilitamise edendamisel, mis toob otsest kasu kalandusele ja vesiviljelusele.

Kokkuvõttes ärgitatakse käesoleva raportiga kiiremini tegutsema ning nõutakse terviklikumat, teaduspõhisemat ja koostööle suunatud lähenemisviisi, tunnistades nende omavahel seotud probleemide kiireloomulisust ja keerukust.

LISA: ÜKSUSED VÕI ISIKUD, KELLELT RAPORTÖÖR SAI SISENDMATERJALI

Vastavalt kodukorra I lisa artiklile 8 kinnitab raportöör, et ta sai raporti projekti koostamisel sisendmaterjali järgmistelt üksustelt või isikutelt:

Üksus ja/või isik
Ana Cristina Cardoso (PhD), Scientific Officer, European Commission, Joint Research Centre, Directorate D – Sustainable Resources, Unit D.02 Ocean and Water

Eespool esitatud loetelu koostamise eest vastutab ainuisikuliselt raportöör.

Kui loetelus on märgitud füüsiliste isikute nimi või ametikoht või mõlemad, kinnitab raportöör, et ta on esitanud asjaomastele füüsilistele isikutele Euroopa Parlamendi andmekaitseteate nr 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), milles on kindlaks määratud nende isikuandmete töötlemise suhtes kohaldatavad tingimused ja sellise töötlemisega seotud õigused.